

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΙΚΟΤΟΠΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Γεώργιος Δελλής
Καθηγητής Νομικής Σχολής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου
Αθηνών

Έχει λάβει χώρα μεταφορά της οδηγίας στην ελληνική νομοθεσία;

- ▶ Τυπικά ναι
- ▶ Ουσιαστικά όχι ακριβώς

Διαδικασία τυπικής Συμμόρφωσης

- ▶ Προθεσμία συμμόρφωσης 2 ετών από την κοινοποίηση της οδηγίας (άρ.23 92/43/ΕΟΚ).
- ▶ Καταδίκη της Ελληνικής Δημοκρατίας λόγω μη συμμόρφωσης εντός της ως άνω προθεσμίας (C-329/96).
- ▶ Έκδοση της ΚΥΑ 33318/3028/11.12.1998 (ΦΕΚ 1289/Β/28.12.98) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιαιτημάτων) καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας»
⇒ «αντιγραφή» κειμένου οδηγίας.

Σε τι συνίσταται η υποχρέωση συμμόρφωσης;

- 1) Κατάρτιση εθνικού καταλόγου προστατευόμενων περιοχών
- 2) Λήψη αναγκαίων μέτρων διατήρησης
- 3) Αδειοδότηση εντός Natura 2000
- 4) Εποπτεία
- 5) Μέτρα προστασίας των ειδών

1) Κατάρτιση εθνικού καταλόγου προστατευόμενων περιοχών

► Άρθρο 4 οδηγίας:

«1. Κάθε κράτος μέλος, βασιζόμενο στα κριτήρια που ορίζονται στο παράρτημα III (στάδιο 1) και στις σχετικές επιστημονικές πληροφορίες, προτείνει έναν κατάλογο τόπων, όπου υποδεικνύεται ποιοι τύποι φυσικών οικοτόπων από τους αναφερόμενους στο παράρτημα I και ποια τοπικά είδη από τα απαριθμούμενα στο παράρτημα II, απαντώνται στους εν λόγω τόπους [...] Ο κατάλογος διαβιβάζεται στην Επιτροπή μέσα σε μια τριετία από τη γνωστοποίηση της παρούσας οδηγίας ταυτόχρονα με τις πληροφορίες για κάθε τόπο.

2. Η Επιτροπή, βασιζόμενη στα κριτήρια του παραρτήματος III [...] καταρτίζει, σε συμφωνία με καθένα από τα κράτη μέλη και βάσει των καταλόγων των κρατών μελών, σχέδιο καταλόγου τόπων κοινοτικής σημασίας [...]

4. Όταν ένας τόπος κοινοτικής σημασίας, υπ' αυτή του την ιδιότητα, επιλέχθηκε δυνάμει της διαδικασίας της παραγράφου 2, το οικείο κράτος μέλος ορίζει τον εν λόγω τόπο ως ειδική ζώνη διατήρησης το ταχύτερο δυνατόν και, το αργότερο, μέσα σε μια εξαετία».

Διαδικασία χαρακτηρισμού

- ▶ ΚΥΑ 33318/3028/1998 άρθρο 4 «*Β. Καθορισμός Ειδικών Ζωνών Διατήρησης. 1. Όταν ένας τόπος ορισθεί ως τόπος κοινοτικής σημασίας σύμφωνα με τη διαδικασία της παραγ. 2 προσδίδεται στον εν λόγω τόπο, μέσα σε έξι 6) χρόνια από την κατάρτιση του σχετικού Κοινοτικού καταλόγου, εκτός του χαρακτηρισμού που ενδεχομένως προβλέπεται σε άλλες ειδικές διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας και ο πρόσθετος χαρακτηρισμός του ως Ειδική Ζώνη Διατήρησης*».
- ▶ Ν.1650/1986 άρθρο 19 (όπως τροποποιήθηκε με το άρ. 5 του Ν.3937/2011) «*Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και των εκάστοτε συναρμόδιων υπουργών, ο κατάλογος αυτός μπορεί να συμπληρώνεται με νέες Ζ.Ε.Π., σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 4 της κ.υ.α. Η.Π. 37338/1807/Ε. 103/1.9.2010 (ΦΕΚ 1495 Β`)*».

- ▶ Ευρωπαϊκό πρόγραμμα LIFE 1994-1996 «Καταγραφή, Αναγνώριση, Εκτίμηση και χαρτογράφηση των Τύπων Οικοτόπων και των ειδών χλωρίδας και πανίδας στην Ελλάδα».
- ▶ Διαβίβαση του σχετικού καταλόγου στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- ▶ Παράρτημα I απόφασης 2006/613 Ευρωπαϊκής Επιτροπής με 239 Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ).
- ▶ Χαρακτηρισμός των 239 ΤΚΣ ως Ειδικών Ζωνών Διατήρησης και ένταξη των χαρακτηρισμένων ΖΕΠ στο δίκτυο προστατευόμενων περιοχών Natura 2000 με το άρθρο 5 παρ. 4.1 του Ν3937/2011 (ΦΕΚ 60/Α/2011).
- ▶ Ένταξη νέων περιοχών και επικαιροποίηση του εθνικού καταλόγου με την ΚΥΑ 50743 (ΦΕΚ 4432/Β/2017) «Αναθεώρηση εθνικού καταλόγου περιοχών του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000».

Ο κατάλογος σήμερα

- ▶ Μετά την επικαιροποίηση του καταλόγου προστέθηκαν 32 νέες περιοχές, ενώ αναδιαμορφώθηκαν στοιχεία σχετικά με 63 ήδη χαρακτηρισμένες περιοχές, συνθέτοντας τον τελικό αναθεωρημένο κατάλογο των 446 περιοχών [ΚΥΑ 50743 (ΦΕΚ 4432/Β/2017) πίνακας 1, 2 και παράρτημα 1 αντίστοιχα].
- ▶ Αναλυτικοί και ψηφιοποιημένοι χάρτες των ΕΖΔ και των ΖΕΠ τηρούνται σε αρχείο και είναι διαθέσιμοι στο κοινό από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, ενώ ταυτόχρονα βρίσκονται αναρτημένοι στο διαδίκτυο [Ν.1650/1986 άρθρο 19 (όπως τροποποιήθηκε με το άρ. 5 του Ν.3937/2011)].

Τύποι φυσικών οικοτόπων και είδη προτεραιότητας

- ▶ Σημειώνονται με αστερίσκο στα Παραρτήματα I και II της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.
- ▶ Σημειώνονται με αστερίσκο στα Παραρτήματα I και II του άρθρου 20 της ΚΥΑ 33318/3028/1998, όπως αυτά έχουν αντικατασταθεί με το άρθρο 2 της ΥΑ 14849/853 /Ε 103/2008 και ακολούθως με το Μέρος Β του Παραρτήματος του άρθρου 3 της ΥΑ 44105/1398/Ε.103/2013.

2) Λήψη αναγκαίων μέτρων διατήρησης

► Άρθρο 6 παρ. 1 οδηγίας:

«1. Για τις ειδικές ζώνες διατήρησης, τα κράτη μέλη καθορίζουν τα αναγκαία μέτρα διατήρησης που ενδεχομένως συνεπάγονται ειδικά ενδεδειγμένα σχέδια διαχείρισης ή ενσωματωμένα σε άλλα σχέδια διευθέτησης και τα δέοντα κανονιστικά, διοικητικά ή συμβατικά μέτρα που ανταποκρίνονται στις οικολογικές απαιτήσεις των τύπων φυσικών οικοτόπων του παραρτήματος I και των ειδών του παραρτήματος II, τα οποία απαντώνται στους τόπους.

2. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε στις ειδικές ζώνες διατήρησης να αποφεύγεται η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και οι ενοχλήσεις που έχουν επιπτώσεις στα είδη για τα οποία οι ζώνες έχουν ορισθεί, εφόσον οι ενοχλήσεις αυτές θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις σημαντικές όσον αφορά τους στόχους της παρούσας οδηγίας».

- ▶ Αιτιολογημένη γνώμη Ευρωπαϊκής Επιτροπής τόσο την 25^η Φεβρουαρίου 2016, όσο και την 8^η Μαρτίου 2018 με τις οποίες η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάλεσε την Ελλάδα να σεβαστεί πλήρως τους κανόνες για τη φύση και συγκεκριμένα την οδηγία για τους οικοτόπους, καθώς *«παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα έχει ορίσει επίσημα και τους 239 τόπους ως ειδικές ζώνες διατήρησης, δεν έχει καθορίσει ούτε τις προτεραιότητες και τους στόχους διατήρησης ούτε τα αναγκαία μέτρα διατήρησης για τους εν λόγω τόπους»*.
- ▶ Όχι συνολική αντιμετώπιση- συνδυασμός διεθνών συνθηκών, ενωσιακού δικαίου και εθνικών ρυθμίσεων.

Σχέδια Διαχείρισης

- ▶ Άρθρο 18 παρ.5 του Ν.1650/1986 (όπως τροποποιήθηκε με το άρ. 4 του Ν.3937/2011).
- ▶ Τα Σχέδια Διαχείρισης:
 - καθορίζουν τα αναγκαία μέτρα οργάνωσης και λειτουργίας για τη διατήρηση των αντικειμένων που προστατεύονται, εξειδικεύουν τους όρους και περιορισμούς άσκησης δραστηριοτήτων και εκτέλεσης έργων και προσδιορίζουν αναλυτικά τις κατευθύνσεις και προτεραιότητες για την υλοποίηση έργων, δράσεων και μέτρων για την αποτελεσματική προστασία,
 - συνοδεύονται από σχέδια δράσης (εξειδίκευση αναγκαίων μέτρων, κόστους, χρηματοδότησης, χρονοδιαγράμματος, φορέων εφαρμογής),
 - Εγκρίνονται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος λαμβάνοντας υπόψη τους εθνικούς στόχους διατήρησης των ΕΖΔ ΚΑΙ ΖΕΠ,
 - ισχύουν για χρονικό διάστημα πέντε ετών.
- ▶ Οι προδιαγραφές και το περιεχόμενο των σχεδίων διαχείρισης καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος.
- ▶ Ανάλογες ρυθμίσεις και για την κατάρτιση σχεδίων διαχείρισης προστατευόμενων ειδών χλωρίδας, πανίδας, καθώς και οικοτόπων του παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Λίμνες Βόλβη - Κορώνεια

- ▶ Φορέας Διαχείρισης Λιμνών Κορώνειας -Βόλβης (άρ.15 του Ν.2742/1999, όπως τροποποιήθηκε με Ν.3044/2002).
- ▶ Χαρακτηρισμός ως «*Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων και λιμνών Κορώνειας - Βόλβης και των Μακεδονικών Τεμπών*» (ΚΥΑ 6919 ΦΕΚ 248/Δ/5.3.2004, όπως τροποποιήθηκε από την ΥΑ 39542 ΦΕΚ 441/ΑΑΠ/9.10.2008).
- ▶ Καταδίκη της Ελληνικής Δημοκρατίας με την C-517/11 για την παράβαση των υποχρεώσεων από το άρθρο 6 παρ. 2 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, λόγω μη λήψης των αναγκαίων μέτρων αποτροπής υποβαθμίσεως των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών για τα οποία ορίστηκε η ΖΕΠ GR 1220009 και λόγω μη ύπαρξης δικτύου αποχετεύσεως και επεξεργασίας αστικών λυμάτων για τον οικισμό του Λαγκαδά.
- ▶ Έγκριση Σχεδίου Διαχείρισης «*του Εθνικού Πάρκου των Λιμνών Κορώνειας-Βόλβης και των Μακεδόνικων Τεμπών*» [58481 (ΦΕΚ 3159/Β/27.11.2012)].

3) Αδειοδότηση σχεδίων-έργων-δραστηριοτήτων εντός Natura 2000

► Άρθρο 6 παρ. 3 και 4 οδηγίας:

«3. Κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του. Βάσει των συμπερασμάτων της εκτίμησης των επιπτώσεων στον τόπο και εξαιρουμένης της περίπτωσης των διατάξεων της παραγράφου 4, οι αρμόδιες εθνικές αρχές συμφωνούν για το οικείο σχέδιο μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου περί του οποίου πρόκειται και, ενδεχομένως, αφού εκφρασθεί πρώτα η δημόσια γνώμη.

4. Εάν, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα σχέδιο πρέπει να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000. Το κράτος μέλος ενημερώνει την Επιτροπή σχετικά με τα αντισταθμιστικά μέτρα που έλαβε.

Όταν ο τόπος περί του οποίου πρόκειται είναι τόπος όπου ευρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας ή/και ένα είδος προτεραιότητας, είναι δυνατόν να προβληθούν μόνον επιχειρήματα σχετικά με την υγεία ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια ή σχετικά με θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον, ή, κατόπιν γνωμοδότησεως της Επιτροπής, άλλοι επιτακτικοί σημαντικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος».

► Συμμόρφωση με το άρθρο 10 του Ν.4014/2011 ⇒ δέουσα εκτίμηση κατά τη διενέργεια της Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης (= αναπόσπαστο τμήμα της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων- άρ. 11 παρ. 9 του Ν.4014/2011).

► Περιεχόμενο ΕΟΑ:

- Ν.4014/2011 άρ. 11 παρ. 10- Δέουσα εκτίμηση.
- ΥΑ 170225/2014 (ΦΕΚ 135/Β/27.1.2014) «Εξειδίκευση των περιεχομένων των φακέλων περιβαλλοντικής αδειοδότησης έργων και δραστηριοτήτων της Κατηγορίας Α της απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής με αρ. 1958/2012 (Β 21) όπως ισχύει, σύμφωνα με το άρθρο 11 του ν. 4014/2011 (Α 209), καθώς και κάθε άλλης σχετικής λεπτομέρειας»:
 - _Παράρτημα 3.2.1: «Προδιαγραφές Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης (ΕΟΑ) για έργα και δραστηριότητες που βρίσκονται σε περιοχή του Δικτύου Natura 2000, για την οποία δεν προβλέπονται ειδικότερες πρόνοιες προστασίας και διαχείρισης ή δεν συντρέχουν ειδικές προϋποθέσεις».
 - _Παράρτημα 3.2.2: «Προδιαγραφές Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης (ΕΟΑ) για έργα και δραστηριότητες που βρίσκονται σε περιοχή του Δικτύου Natura 2000, για την οποία συντρέχουν ειδικές προϋποθέσεις».
- ΥΑ 52983/1952 (ΦΕΚ 2436/Β/27.9.2013) «Προδιαγραφές της Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης για έργα και δραστηριότητες της κατηγορίας Β».

Νομολογία ΔΕΕ- C-600/12

- ▶ Καταδίκη της Ελληνικής Δημοκρατίας λόγω μη τήρησης της διαδικασίας του άρθρου 6 παρ. 3 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, κατά την ανανέωση άδειας λειτουργίας δυσλειτουργικού και κορεσμένου χώρου ΧΥΤΑ εντός του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου.
- ▶ Κατά την κρίση του Δικαστηρίου «[...]ερμηνεύοντας το άρθρο 6, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για τους οικοτόπους, το Δικαστήριο έχει κρίνει, αφενός, ότι κάθε σχέδιο μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου πρέπει να εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατηρήσεώς του, εφόσον δεν μπορεί να αποκλειστεί, βάσει αντικειμενικών στοιχείων, ότι τον επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό, και, αφετέρου, ότι οσάκις ένα τέτοιο σχέδιο ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την επίτευξη των στόχων διατηρήσεως του τόπου αυτού, πρέπει να θεωρείται ότι δύναται να επηρεάσει σημαντικά τον εν λόγω τόπο (βλ., συναφώς, απόφαση *Waddenvereniging* και *Vogelbeschermingsvereniging*, EU:C:2004:482, σκέψεις 45 και 49).»

Νομολογία ΣτΕ

ΣτΕ 551/2015- Σκουριές

- ▶ «8. [...] η μη εξέταση, πέραν της μηδενικής, άλλων εναλλακτικών λύσεων ως προς το εύρος της εκμετάλλευσης, δεν καθιστά πλημμελώς αιτιολογημένη την προσβαλλόμενη απόφαση, αφού εναρμονίζεται με τις προπαρατεθείσες κατευθύνσεις της ευρωπαϊκής πολιτικής και του εθνικού χωροταξικού σχεδιασμού για την αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου και έχει σχεδιασθεί ώστε να επιτυγχάνεται αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος μέσω της χρήσης βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών και ορθών πρακτικών και των εγκριθέντων περιβαλλοντικών όρων [...]».
- ▶ «12. [...] η κατ' άρθρο 6 παρ. 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους δέουσα εκτίμηση [...] προϋποθέτει ότι, προ της εγκρίσεως του σχεδίου ή του έργου, προσδιορίζονται, λαμβανομένων υπ' όψιν των βέλτιστων επιστημονικών γνώσεων επί του θέματος, όλες οι πτυχές του σχεδίου ή του έργου που θα μπορούσαν, είτε η καθεμία από μόνη της είτε σε συνδυασμό με άλλα σχέδια ή έργα, να επηρεάσουν τους στόχους διατηρήσεως του τόπου αυτού. Η αρμόδια αρχή επιτρέπει την άσκηση δραστηριότητας στον οικείο τόπο μόνον εφ' όσον δεν υφίσταται, από επιστημονικής απόψεως, καμία εύλογη αμφιβολία ως προς την απουσία επιβλαβών συνεπειών για την ακεραιότητά του [...] Η εν λόγω δέουσα εκτίμηση, για τη διεξαγωγή της οποίας δεν καθορίζεται στην οδηγία ειδική μεθοδολογία (βλ. C-304/05, Επιτροπή/Ιταλικής Δημοκρατίας), θα πρέπει να προηγείται της εγκρίσεως του σχεδίου, διενεργείται δε και σε σχέδια ή έργα χωροθετημένα εκτός του προστατευόμενου τόπου, εφ' όσον αυτά ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στον τόπο (βλ. C-98/03 Επιτροπή/Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, C-404/09, AltoSil). Εξ άλλου, ως έχει κριθεί, οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας για τους οικοτόπους δεν απαγορεύουν, κατ' αρχήν, την άσκηση εξορυκτικών δραστηριοτήτων εντός ή πλησίον των προστατευόμενων τόπων, εφ' όσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου αυτού, ήτοι διασφαλίζεται, κατόπιν δέουσας εκτιμήσεως και πέραν κάθε εύλογης αμφιβολίας, ότι η εν λόγω δραστηριότητα έχει σχεδιασθεί κατά τρόπο ώστε να μην παραβιάζεται η ακεραιότητα του τόπου (πρβλ. ΣτΕ 1990/2007 7μ., C-404/09, AltoSil)».

ΣτΕ 29/2015- Πρακτικό Επεξεργασίας- Μονή Τοπλού

- ▶ «13.Α [...] Από τις διατάξεις αυτές δεν αποκλείεται, πάντως, η εκτέλεση και έργων σε προστατευόμενη περιοχή, μη συνδεδεμένων άμεσα ή μη αναγκαίων για τη διαχείρισή της, καθώς, επίσης, και η ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων, εφόσον στην οικεία μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων περιέχονται εκτιμήσεις ως προς τις επιπτώσεις τους και προτείνονται μέτρα για την αντιμετώπισή τους κατά τρόπο αποτελεσματικό, ώστε να μην επέρχεται υποβάθμιση της περιοχής, δεδομένου ότι τα χαρακτηριστικά των περιοχών που περιλαμβάνονται στον εθνικό κατάλογο και η σημασία των αντίστοιχων οικοσυστημάτων, καθώς και τα αναγκαία για τη διαφύλαξή τους μέτρα διαφοροποιούνται σε σημαντικό βαθμό».
- ▶ «13.Γ [...] κατά την κατάρτιση της απαραίτητης για την έγκριση του σχεδίου Σ.Μ.Π.Ε. οφείλει να έχει διερευνηθεί, ήδη κατά το στάδιο του σχεδιασμού, η επίπτωση του σχεδίου στο φυσικό περιβάλλον, η προστασία του οποίου πρέπει να εξειδικευθεί περαιτέρω κατά το στάδιο της περιβαλλοντικής αδειοδότησης των συγκεκριμένων έργων που θα ακολουθήσει.»

ΣτΕ 1704/2017 - Μονή Τοπλού

- ▶ «κατά την σαφή έννοια των διατάξεων της ανωτέρω οδηγίας 92/43/ΕΟΚ δεν απαγορεύεται κατ' αρχήν η έγκριση σχεδίου, όπως είναι και το σχέδιο δημιουργίας, ενόψει των σημερινών αναγκών και αντιλήψεων στον τομέα του τουρισμού, οργανωμένου υποδοχέα τουριστικών εγκαταστάσεων, σε περιοχή του δικτύου Natura 2000 [ΤΚΣ ή ΕΖΔ ή και ΖΕΠ, δηλαδή ζώνη ειδικής προστασίας αναγνωρισθείσα με βάση την οδηγία 79/409/ΕΟΚ «περί της διατηρήσεως των άγριων πτηνών», ως προς την οποία (ζώνη) ισχύουν, κατά το άρθρο 7 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, οι διατάξεις των παρ. 2, 3 και 4 το άρθρου 6 της εν λόγω οδηγίας], για την οποία δεν έχει εκπονηθεί σχέδιο διαχείρισης ή δεν έχουν ληφθεί θετικά μέτρα για την προστασία των περιλαμβανομένων σε αυτήν φυσικών οικοτόπων και ειδών, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις που θεσπίζονται από το άρθρο 6 παρ. 3 της οδηγίας, δηλαδή εφόσον διαπιστωθεί, κατόπιν της δέουσας εκτίμησης και πέραν πάσης εύλογης αμφιβολίας, ότι διασφαλίζεται ότι το συγκεκριμένο σχέδιο έχει σχεδιασθεί κατά τρόπο ώστε να μην παραβλάπτεται η ακεραιότητα της προστατευόμενης περιοχής. Τέτοια δε απαγόρευση δεν προκύπτει ούτε από το άρθρο 8 παρ. 1 του ν. 3937/2011, που προβλέπει την έκδοση υπουργικής αποφάσεως περί καθορισμού στόχων διατήρησης, ούτε από το άρθρο 18 παρ. 5 του ν. 1650/1986, όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 4 του ν. 3937/2011, που προβλέπει την κατάρτιση σχεδίων διαχειρίσεως για τις ΕΖΔ».

ΣτΕ 47/2018 - ΑΣΠΗΕ Καφηρέα

► «18. [...] από τις προπαρατεθείσες διατάξεις των οδηγιών 79/409/ΕΟΚ και 92/43/ΕΟΚ και από τις διατάξεις μεταφοράς τους στην εθνική νομοθεσία, δεν απορρέει απόλυτη απαγόρευση εγκαταστάσεως αιολικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας εντός ή πλησίον περιοχών του δικτύου Natura 2000 και Ζ.Ε.Π., το ζήτημα δε εξετάζεται κατά περίπτωση μετά από εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του συγκεκριμένου κάθε φορά υπό αδειοδότηση έργου [...] η χρήση του αιολικού δυναμικού για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, με αντίστοιχο περιορισμό της ενέργειας που παράγεται από ορυκτά, αποβλέπει στην προστασία του περιβάλλοντος με τη μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου και την αποτροπή της αλλαγής του κλίματος, [...]. Εντός του πλαισίου αυτού, αιολικά πάρκα που είναι δυνατόν να επηρεάζουν σημαντικά περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο Natura 2000 πρέπει, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 3 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, οι οποίες ισχύουν και για περιοχές που έχουν χαρακτηρισθεί ως Ζ.Ε.Π., να υπόκεινται σε δέουσα εκτίμηση των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων, για την διεξαγωγή της οποίας δεν καθορίζεται ειδική μεθοδολογία από τις εν λόγω διατάξεις [...] δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων του σχεδίου ή του έργου στον προστατευόμενο τόπο προϋποθέτει ότι, πριν από την έγκριση του σχεδίου ή του έργου, προσδιορίζονται, λαμβανομένων υπόψη των βέλτιστων επιστημονικών γνώσεων επί του θέματος, όλες οι πτυχές του σχεδίου ή του έργου που θα μπορούσαν, είτε η καθεμία από μόνη της είτε σε συνδυασμό με άλλα σχέδια ή έργα, να επηρεάσουν τους στόχους διατήρησης του τόπου αυτού. Η αρμόδια αρχή επιτρέπει την άσκηση δραστηριότητας στον οικείο τόπο μόνον εφόσον δεν υφίσταται, από επιστημονικής απόψεως, μετά από εκτίμηση των στοιχείων που υποβάλλει ο φορέας της δραστηριότητας και γνωμοδοτήσεων άλλων αρμοδίων υπηρεσιών, οποιαδήποτε εύλογη αμφιβολία ως προς την απουσία επιβλαβών συνεπειών για την ακεραιότητά του [...] Εξάλλου, για τη χωροθέτηση αιολικών εγκαταστάσεων εντός Ζ.Ε.Π. επιβαλλόταν η προηγούμενη σύνταξη ειδικής ορνιθολογικής μελέτης, ήδη δε, υπό την ισχύ του ν. 4014/2011, επιβάλλεται η σύνταξη ειδικής οικολογικής αξιολόγησης, η οποία εντάσσεται στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος αυτής [...].».

4) Εποπτεία

- ▶ Επιτροπή Φύση 2000
- ▶ Φορείς Διαχείρισης
- ▶ Διαδικασία περιβαλλοντικής Επιθεώρησης

Επιτροπή Φύση 2000

- ▶ Σύσταση με το άρ. 5 της ΚΥΑ 33318/3028/1998.
- ▶ Κεντρικό επιστημονικό γνωμοδοτικό όργανο του Κράτους για το συντονισμό, την παρακολούθηση και αξιολόγηση των πολιτικών και μέτρων προστασίας της ελληνικής βιοποικιλότητας (άρ. 19, Ν.3937/2011).
- ▶ Τροποποίηση και συμπλήρωση αρμοδιοτήτων με τους νόμους 2742/1999, 3044/2002, 3937/2011 και 4519/2018 και με την ΚΥΑ 37338/1807/Ε.103/2010.

Φορείς Διαχείρισης

- ▶ Διέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 15 του Ν. 2742/1999 (όπως τροποποιήθηκε από τους νόμους 3044/2002 και 4519/2018) και το Ν.4519/2018.
- ▶ Πρόκειται για κοινωφελή Ν.Π.Ι.Δ. που έχουν ως σκοπό τη διοίκηση και διαχείριση των περιοχών, στοιχείων και συνόλων της φύσης και του τοπίου των προστατευόμενων περιοχών βάσει των άρθρων 18, 19 και 21 του ν. 1650/1986.
- ▶ Στους 28 ,ήδη υφιστάμενους, προστέθηκαν 8 νέοι που συστήθηκαν με τον Ν.4512/2018.
- ▶ Μεταξύ των αρμοδιοτήτων τους:
 - παροχή στοιχείων και αιτιολογημένης γνωμοδότησης κατά την κατάρτιση σχεδίων διαχείρισης και στη συνέχεια εφαρμογή, παρακολούθηση, αξιολόγηση και επικαιροποίηση αυτών.
 - παροχή αιτιολογημένων γνωμοδοτήσεων κατά την περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων εντός των προστατευόμενων περιοχών ευθύνης τους ή έργων και δραστηριοτήτων οι επιπτώσεις των οποίων επηρεάζουν, άμεσα ή έμμεσα, το προστατευτέο αντικείμενο.
 - διαβούλευση με τοπική κοινωνία, παραγωγικούς φορείς και κάθε άλλον εμπλεκόμενο φορέα, εντός των περιοχών ευθύνης τους, κατά την κατάρτιση Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών, σχεδίων προεδρικών διαταγμάτων χαρακτηρισμού προστατευόμενων περιοχών και σχεδίων διαχείρισης.

Διαδικασία Περιβαλλοντικής Επιθεώρησης

► Άρθρο 20 παρ. 7 Ν.4014/2011:

«Τα έργα και οι δραστηριότητες, που πρόκειται να πραγματοποιηθούν εν μέρει ή στο σύνολο τους σε περιοχές του εθνικού καταλόγου του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου NATURA 2000 σύμφωνα με την παράγραφο 6 του άρθρου 9 του ν. 3937/2011 (Α` 60), υπόκεινται κατά τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησής τους υποχρεωτικά σε περιβαλλοντική επιθεώρηση με αυτοψία, η οποία διενεργείται από τον φορέα διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής, εφόσον υφίσταται, άλλως από περιβαλλοντικό ελεγκτή της παραγράφου 5. Στην επιθεώρηση μπορεί να συμμετέχει και η αδειοδοτούσα υπηρεσία. Οι λεπτομέρειες για την εφαρμογή της παραγράφου αυτής ρυθμίζονται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής».

5) Μέτρα προστασίας των ειδών

- ▶ Τα άρθρα 12-16 της οδηγίας για τους οικοτόπους θέτουν την υποχρέωση θέσπισης καθεστώτος αυστηρής προστασίας των ειδών (ζωικών, φυτικών και δειγμάτων τους) με τη λήψη μέτρων σχετικών με την σύλληψη, θανάτωση, αποκομιδή, κατοχή και εμπορία τους. Προβλέπεται δυνατότητα παρεκκλίσεων από την αυστηρή προστασία.

Ελληνική Νομοθεσία

- ▶ ΚΥΑ 33318/3028/1998 άρ. 11-14
- ▶ Ν.1650/1986 Άρθρο 20
- ▶ Ν.3937/2011 Άρθρο 10
- ▶ Παραδείγματα εφαρμογής:
 - ΥΑ 143542/2086 (ΦΕΚ 3416/Β/10.08.2018)-Ρυθμίσεις Θήρας για την κυνηγετική περίοδο 2018 - 2019.
 - ΚΥΑ 43235/1053 (ΦΕΚ 3762/Β/25.10.2017)- Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τη Νανόκηνα (*Anser erythropus*) στην Ελλάδα.
 - ΚΥΑ 43236/1053 (ΦΕΚ 3760/Β/25.10.2017)- Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τον Ασπροπάρη (*Neophron percnopterus*) στην Ελλάδα.

Νομολογία ΔΕΕ

- ▶ Η Ελλάδα έχει πολλάκις καταδικαστεί για μη τήρηση των προστατευτικών για τα είδη μέτρων:
- C-103/00: «Η Ελληνική Δημοκρατία, μη λαμβάνοντας, εντός της ταχθείσας προθεσμίας, τα απαραίτητα μέτρα για τη θέσπιση και εφαρμογή ενός αποτελεσματικού συστήματος αυστηρής προστασίας της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* στη Ζάκυνθο, προκειμένου να αποφευχθούν, αφενός, οποιαδήποτε εκ προθέσεως παρενόχληση του είδους αυτού κατά την περίοδο αναπαραγωγής και, αφετέρου, οποιαδήποτε δραστηριότητα ενδέχεται να επιφέρει βλάβη ή καταστροφή των περιοχών αναπαραγωγής του, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχεία β' και δ', της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας».
- C-504/14: «Η Ελληνική Δημοκρατία, μη έχοντας θεσπίσει πλήρες, συνεκτικό και αυστηρό νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο για την προστασία της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας· μη έχοντας λάβει, εντός της ταχθείσας προθεσμίας, όλα τα αναγκαία συγκεκριμένα μέτρα προς αποτροπή της εκ προθέσεως παρενοχλήσεως της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* κατά την περίοδο αναπαραγωγής του είδους αυτού, και μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα για την τήρηση της απαγορεύσεως βλάβης ή καταστροφής των τόπων αναπαραγωγής του εν λόγω είδους, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχεία β' και δ', της οδηγίας 92/43».

C-518/2004

- ▶ Επιτροπή: αίτημα αναγνώρισης από το Δικαστήριο ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν έλαβε τα απαραίτητα μέτρα για τη θέσπιση και εφαρμογή ενός αποτελεσματικού συστήματος αυστηρής προστασίας της οχιάς *Vipera schweizeri* στη Μήλο, παραβιάζοντας το άρθρο 12 παρ. 1 στ. Β' και δ' της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.
- ▶ Άρθρο 12 παρ. 1 στοιχεία Β' και δ': «1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να θεσπισθεί ένα καθεστώς αυστηρής προστασίας των ζωικών ειδών που αναφέρονται στο σημείο α) του παραρτήματος IV, στην περιοχή φυσικής κατανομής τους, που να απαγορεύει: β) να παρενοχλούνται εκ προθέσεως τα εν λόγω είδη, ιδίως κατά την περίοδο αναπαραγωγής, την περίοδο κατά την οποία τα νεογνά εξαρτώνται από τη μητέρα, τη χειμερία νάρκη και τη μετανάστευση· δ) τη βλάβη ή καταστροφή των τόπων αναπαραγωγής ή των τόπων ανάπαυσης».

Βασικά σημεία

- ▶ «[...] η Μήλος αποτελεί περιοχή ζωτικής σημασίας για την αναπαραγωγή και την επιβίωση του προστατευόμενου είδους *Vipera schweizeri* το οποίο περιλαμβάνεται στο εν λόγω παράρτημα IV, σημείο α' [...] το δυτικό τμήμα της Μήλου συγκεντρώνει, μόνο του, πλέον του ημίσεος του παγκόσμιου πληθυσμού του είδους αυτού. Αφετέρου, μία από τις τρεις περιοχές που έχουν προταθεί από τις ελληνικές αρχές ως τόποι κοινοτικής σημασίας για το δίκτυο Natura 2000 όσον αφορά την προστασία της οχιάς *Vipera schweizeri* βρίσκεται στη Μήλο».
- ▶ «[...] ένα καθεστώς αυστηρής προστασίας, υπό την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχεία β' και δ', της οδηγίας προϋποθέτει τη θέσπιση συνεκτικών και συντονισμένων μέτρων προληπτικού χαρακτήρα [...]».
- ▶ «Περιστάσεις όπως η καλή κατάσταση του περιβάλλοντος ή η σταθερότητα του πληθυσμού του είδους *Vipera schweizeri* στη Μήλο δεν μπορούν, αυτές καθαυτές, να ανατρέψουν αυτή τη διαπίστωση [...]» (της μη θέσπισης νομικού πλαισίου διασφάλισης αυστηρής προστασίας).
- ▶ «Η Ελληνική Δημοκρατία, μη λαμβάνοντας, εντός της ταχθείσας προθεσμίας, τα απαραίτητα μέτρα για τη θέσπιση και εφαρμογή ενός αποτελεσματικού συστήματος αυστηρής προστασίας της οχιάς *Vipera schweizeri* στη Μήλο, ώστε να απαγορεύεται οποιαδήποτε εκ προθέσεως παρενόχληση του είδους αυτού, ιδίως κατά την περίοδο αναπαραγωγής, την περίοδο κατά την οποία τα νεογνά εξαρτώνται από τη μητέρα και την περίοδο χειμερίας νάρκης, καθώς και οποιαδήποτε βλάβη ή καταστροφή των τόπων αναπαραγωγής ή των τόπων αναπαύσεως του εν λόγω είδους, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχεία β' και δ', της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας».

Συμπεράσματα

Αναφορές

- ▶ **Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο Natura 2000:**
<http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=432&language=el-GR>
- ▶ **Επιτροπή Φύση 2000:**
<http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=764&language=el-GR>
- ▶ **Φορείς Διαχείρισης:**
<http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=434&language=el-GR>
- ▶ **Χάρτης:** <http://natura2000.eea.europa.eu/>